

Datum: 22.06.2018

Medij: Dnevnik

Rubrika: Kultura

Autori: M. Stajić

Teme: mađarska tradicija, folklor, jezik

Napomena:

Površina: 516

Tiraž: 10000

Naslov: Omaž velikom slikaru i konzervatorskom poduhvatu

Strana: 10

У ГАЛЕРИЈИ МАТИЦЕ СРПСКЕ ДАНАС ЋЕ БИТИ ПРОМОВИСАНА МОНОГРАФИЈА ПОСВЕЋЕНА РЕСТАУРАЦИЈИ ИКОНОСТАСА АРСЕ ТЕОДОРОВИЋА ИЗ САБОРНЕ ЦРКВЕ У БУДИМУ

Omaž velikom slikaru i konzervatorskom poduhvatu

У Галерији Матице српске данас у 18 часова биће промовисана репрезентативна монографија „Арсеније Теодоровић и српска црква у Будиму“. Ова је књига истовремено, како то наводи у уводном слову председник Покрајинске владе Игор Мирковић, „и омаж великом сликару, који је трајно обележио и доба у којем је живео, и српско, пре свега црквено сликарство“, и закрпување грандиозног подухвата реставрације 73 Теодоровићеве иконе са иконостаса саборне цркве у Будиму, срушене 1949. године, који представља круну његовог богатог стваралачког опуса.

Намера ове публикације је, по речима управнице Галерије Матице српске др Тијане Палковљевић Бугарски, да јавности представи резултате петогодишњег рада на конзервацији и реставрацији иконостаса Арсе Теодоровића из српске цркве у Будиму. Реч је о ангажману који представља капитални допринос српских установа културе – а пре свега ГМС и Покрајинског завода за заштиту споменика културе – заштити српског културног наслеђа у Мађарској.

„Истовремено, намера монографије је да се представе домети и достигнућа сликара Арсе Теодоровића, који је на овом иконостасу оставио своја најлепша и до сада недовољно проучена дела. И, коначно, да трајно сачува сећање на изложбу која је први пут након 1949. окупила, спојила и представила 73 иконе које су украсиле ентеријер цркве у Будиму“, појашњава др Тијана Палковљевић Бугарски

Подсетимо, Срби су у већем броју, како пишу књиге староставне, почели да насељавају Будим још у доба краљева Жигмунда (1368-1437) и Матије Корвина (1458-1490), мада њихова присутност на том подручју датира и из још давнијих времена. Првобитну, скромну православну будимску богомољу од камена, освештао је патријарх Арсеније Чарнојевић у спомен св. великомученику Димитрију Солунском.

звоник украшен раскошном барокном капом, на којој је Теодор Илић Чешљар осликао четворицу јеванђелиста. Ватра је прогутала и иконостас, али је већ четири године касније израђена конструкција новог, за коју је 1818. најпознатији српски уметник тога доба Арса Теодоровић, почео да израђује иконе. Теодоровић је до 1820. завршио свих 68 икона, а пуним сјајем храм је засијао 1824, када су свеколики радови на обнови завршени.

„Остварио је Арсеније Теодоровић и друге сликарске радове, али иконостас будимске катедрале је његово највеће дело. А и морало је бити грандиозно: катедрала у Будиму била је надамак краљевог дворца. Краља су свако јутро будили умилни звонци звона са српске цркве у Будиму која по лепоти своје

Иконостас снимљен пре рушења храма

власти, сравњена са земљом. Ипак, дело Арсенија Теодоровића је склоњено на време, спасено и тако сачувано до данас“.

Годинама је мањи део тог ремек дела - престона зона и царске двери - био изложен у оквиру сталне поставке Музеја Епархије будимске, док је преостали материјал чуван у депоима у Сентандреји и Будимпешти. И сада ће, потпуно конзервиран и реставриран, имати шта да каже о значају Срба у Будиму. Изложба, чију окосницу чине 73 реставриране Теодоровићеве иконе, отворена је у Галерији Матице српске у октобру 2017, а у плану је да крајем ове године она буде представљена у Историјском музеју града Будимпеште, да би коначно свој пут требало да заврши у сталној поставци Музеја Епархије будимске у Сентандреји, када он добије нови, већи простор - у здању Препарандије, чија је обнова у току.

Неће, међутим, цео иконостас бити део нове сталне поставке епархијског музеја. Тако је у плану да на западном зиду Преображенске цркве у Сентандреји буде изложен монументални крст са четири припадајуће иконе, док би преостали материјал био темељ поставке новог музеја СПЦ у самој Будимпешти, који ће бити подигнут у порти цркве посвећене Светом Георгију и чију изградњу већим делом финансира мађарска држава. „Српске цркве у Будиму више нема, али иконостас је, након скоро седам деценија, поново пред очима јавности. И то захваљујући доследној примени нашег опредељења да само поштујући традицију стварамо традицију“, порука је др Тијане Палковљевић Бугарски, управнице Галерије Матице српске.

Књига богата илустрацијама

Богато илустровану монографију, након уводних слова епископа Лукијана, Игора Мирковића, др Тијане Палковљевић Бугарски и републичког министра културе Владана Вукосављевића, отвара темат мр Косте Вуковића, управника Музеја Епархије будимске о Србима у Будиму и катедралној цркви Свете Тројице у XVIII веку. О сликарству Арсенија Теодоровића писао је Владимир Симић, доцент на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета у Београду и стални сарадник ГМС, док се дрворезбарству будимског иконостаса посветила историчарка уметности Бранка Кулић. Посебно поглавље монографије посвећено је конзервацији иконостаса Арсенија Теодоровића, који је детаљно описала руководилац пројекта др Даниела Кородија Црквењак. Монографију заокружују каталог са фотографијама и описима све 73 иконе, те биографија Арсенија Арсе Теодоровића, коју је приредила Ксенија Плећаш.

За градњу Саборне цркве најзаслужнији је, пак, Василије Димитријевић, родом из Новог Сада, који је за епископа будимског посвећен 1728. године. Управо се он, наиме, zaloжио код бечке државне администрације да се у Будиму, на месту старе и за све бројнију паству недовољне богомоље, сагради катедрална црква Свете Тројице.

Овај храм је тешко оштећен у великом пожару 1810, када је пуким чудом преживео само

спољашности и унутрашности није заостајала за високим захтевима окружења у којем се налазила“, истиче епископ будимски Лукијан.

По речима његовог преосвештенства, Арсеније Теодоровић је остварио оно што су будимски Срби желели. „Његово монументално дело је красило Будим кроз цео XIX и до половине XX века, све до несрећног рата 1939-1945, када је српска катедрала Будимске епархије тешко оштећена, а затим, наредбом безбожних

M. Stajić

